АФРИКА 09.12.2024 | Хайо Ланц

Сумнівна перемога

Колишній визвольний рух Намібії продовжує бути при владі. Але хаос на виборах залишає глибокі шрами і стає тягарем для уряду.

Народна організація Південно-Західної Африки (СВАПО) знову сформує уряд Намібії після президентських і парламентських виборів 27 листопада 2024 року і збереже абсолютну більшість у парламенті. Нинішня віцепрезидентка Нетумбо Нанді-Ндайтва (72 роки) стала головною фавориткою в боротьбі за президентське крісло. Набравши 58 відсотків голосів, 21 березня 2025 року вона стане першою жінкою, яка очолить Намібію.

Як і інші колишні визвольні рухи на півдні Африки, СВАПО останнім часом зазнає дедалі більшого тиску. Будучи правлячою партією зі здобуттям незалежності в 1990 році, вона діяла з великим ентузіазмом і мала незмінний успіх у виборців; її перемоги на виборах із 70 або 80 відсотками голосів були нормою. Але, незважаючи на фундаментальні успіхи, особливо у сфері освіти, охорони здоров'я, правосуддя та соціального забезпечення, з роками вона втратила свій динамізм, креативність і здатність реагувати.

Високий рівень безробіття, особливо серед молоді, брак житла, соціальна нерівність і зростаюче розчарування населення помітно посилили тиск на правлячу партію. На виборах 2019 року з'явилися перші ознаки змін: президент Хаге Гейнгоб отримав лише 56 відсотків голосів, а СВАПО вперше втратила більшість у дві третини голосів у парламенті.

Через понад три десятиліття після закінчення колоніального гніту і режиму апартеїду Намібія залишається країною з найвищим рівнем нерівності у світі. Широко поширена бідність не знаходить достатньої протидії з боку держави. Такі суспільні блага, як електрика, вода і медичні послуги, часто або недостатні, або недоступні за ціною. Після «незалежності прапора» економічну незалежність так і не було реалізовано: багато громадян досі марно чекають на «дивіденди незалежності». Держава не реагує адекватно й оперативно на потреби населення, схильна до корупції та

кумівства. Це призвело до значної втрати довіри до СВАПО, особливо серед молодого покоління.

Після «незалежності прапора» економічна незалежність так і не була реалізована

Щойно виборчі дільниці відкрилися о сьомій ранку, у багатьох місцях утворилися черги зі 100 і більше виборців. Ці черги зберігалися протягом усього дня і ставали дедалі довшими. Через брак технічного обладнання та бюлетенів багато зареєстрованих громадян із розчаруванням пішли додому, так і не проголосувавши.

Згідно з попереднім аналізом Місії Африканського союзу зі спостереження за виборами, головною причиною хаосу стало рішення про те, що виборці могли самі обирати, на якій дільниці їм віддати свій голос. Це унеможливило практично планування і розподіл ресурсів. Зокрема, у столичному регіоні Віндхука масове переміщення виборців призвело до крайнього переповнення дільниць уже з самого ранку.

Незважаючи на ці серйозні недоліки, населення зберігало дивовижний спокій і витримку. Найбільший жаль викликає національна виборча комісія, яка була повністю перевантажена покладеним на неї завданням. Весь масштаб лиха став зрозумілим наступного дня після того, як очевидні недоліки стали дедалі частіше і голосніше звучати в ЗМІ та соціальних мережах, а виборцям дозволили голосувати на деяких дільницях до раннього ранку, хоча вони мали закритись о 9-й годині вечора.

Увечері в день виборів основні опозиційні партії заявили, що не визнають результатів цих, на їхню думку, невдалих виборів і вимагатимуть їхнього анулювання в судовому порядку. У результаті виборча комісія ухвалила суперечливе рішення про те, що в наступні два дні голосування може бути проведене повторно, але тільки в окремих районах, розташованих переважно в північних оплотах правлячої партії СВАПО. Проте в усьому столичному районі Віндхука було відкрито тільки одну виборчу дільницю, що викликало ще більше невдоволення і нерозуміння як з боку політичних партій, так і населення.

Ці події вже кидають тінь на несподіваний для багатьох спостерігачів успіх майбутньої президентки. За цих умов старт її перебування на найвищій державній посаді не можна назвати ідеальним, особливо зважаючи на величезні проблеми, які стоять перед Намібією. Крім того, СВАПО зможе лише обмеженою мірою діяти в парламенті,

оскільки опозиційні партії загалом значно посилилися.

СВАПО також зможе діяти в парламенті в обмежених масштабах

Так, ці вибори принесли результат, але багато намібійців відчувають тривогу і сором за те, як цей результат був отриманий. Навіть якщо результат буде підтверджено в суді, він навряд чи зможе відновити внутрішній мир і соціальну злагоду в країні, що робить перспективи наступного п'ятиріччя вельми невизначеними.

Очікувана деякими спостерігачами зміна епох, унаслідок якої СВАПО могла б увійти в коаліційний уряд з однією або кількома опозиційними партіями, не відбулася. Можливо, молоді виборці віком до 35 років, які становлять близько 60 відсотків зареєстрованого електорату, не змогли взяти участі у виборах в очікуваній кількості. Усе це належить проаналізувати, і це також може стати одним з аспектів, на які опозиція посилатиметься під час судового розгляду.

Важко передбачити, що конкретно означатиме ця неоднозначна ситуація в перехідний період, поки новий уряд не буде приведений до присяги в День незалежності 21 березня. Країна та її населення не мають подібного досвіду. Розчарування, особливо серед молоді, у діяльності уряду СВАПО залишається високим і, ймовірно, не зникне найближчим часом, незалежно від рішення суду щодо законності результатів виборів.

Політолог Ндумба Камваньях влучно підсумував ситуацію: «Люди заслуговують на краще, ніж недосконалий процес, який змушує їх сумніватися в легітимності своїх лідерів. Якщо ці проблеми не будуть вирішені, країна ризикує скотитися до того, що вибори розглядатимуться не як свято демократії, а як змагання тих, хто найкраще зможе маніпулювати системою. Намібія може і повинна домогтися більшого». Таким чином, для країни, демократії та особливо нового уряду під керівництвом старіючого визвольного руху СВАПО, який став правлячою партією, настає надзвичайно складний етап постколоніальної епохи.

Як би там не було, багаторічний досвід СВАПО в управлінні державою та мобілізації знову взяв гору в боротьбі за прихильність виборців. Жодна інша партія не організована так добре по всій країні і не має такої опори в громадах, профспілках, асоціаціях і церквах. Своєю чергою, політична опозиція присутня і голосно заявляє про себе в громадських дебатах і засобах масової інформації,

але часто слабка і розрізнена в плані змісту і стратегії. Тільки об'єднавшись, вона могла б становити серйозну загрозу для СВАПО – сценарій, який цілком може стати реальністю на наступних виборах у 2029 році.

Хайо Ланц

Хайо Ланц (Hajo Lanz) – голова представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Намібії. Раніше він очолював представництва Фонду в Кенії, Уганді, Марокко, Коста-Ріці та офіс зі зв'язків з ООН у Женеві, а також був керівником відділу Північної Африки та Близького Сходу в головному офісі Фонду в Берліні.